

Gezamenlijke Verklaring van het Europees maatschappelijk middenveld over het standpunt van de Raad inzake het voorstel voor een Terugkeerregeling

December 2025

Wij, de ondertekenende organisaties van het Europese maatschappelijk middenveld, uiten onze diepe bezorgdheden over de richting van de besprekingen over het voorstel voor een Terugkeer Verordening binnen de Raad van de Europese Unie. De door het Deense voorzitterschap opgestelde compromistekst, die wijzigingen en standpunten van verschillende lidstaten weerspiegelt, vormt een ernstige en ongekende achteruitgang van waarborgen, juridische bescherming en normen inzake fundamentele rechten binnen het EU-terugkeerbeleid en het bredere wetgevingskader.

Het voorstel van de Europese Commissie betekende vanaf het begin al een duidelijke stap terug. Het verzwakt waarborgen, introduceert meer bestraffende maatregelen en verkleint opnieuw de ruimte voor een op rechten gebaseerde aanpak binnen het EU-terugkeersysteem. De EU-instellingen en medewetgevers hebben de kans om deze tekortkomingen te verhelpen en tijdens de onderhandelingen een meer 'rights-based' benadering te volgen. Voor de meerderheid van de lidstaten gaan de voorgestelde wijzigingen evenwel niet ver genoeg. We zijn bezorgd dat lidstaten de beperkte waarborgen in het voorstel systematisch verzwakken en soms zelfs volledig schrappen. In plaats van de mensenrechtenverplichtingen van de EU te versterken, bevordert de Raad bepalingen die:

- **Het risico op onbeperkte detentie vergroten.** Dit gebeurt door de reikwijdte van detentie uit te breiden en detentieperioden te verlengen voorbij de 24 maanden die de Commissie voorstelt, met nog eens zes maanden extra. Dit gaat ook ruim verder dan de huidige limiet van 18 maanden. Belangrijk is dat de maximale detentieperiode afzonderlijk in elke lidstaat kan gelden. Hierdoor kunnen mensen in meerdere lidstaten opeenvolgend voor onbepaalde tijd worden vastgehouden, wat niet noodzakelijk, niet proportioneel en niet in lijn is met het EU-recht of de jurisprudentie van Europese rechtbanken.

- **De effectiviteit van het rechtsmiddel en bescherming tegen refoulement verzwakken.** Dit gebeurt door zinvolle, individuele non-refoulementbeoordelingen te ondermijnen via talrijke uitzonderingen en door het afschaffen van ambtshalve beoordelingen. Het voorstel beperkt bovendien het opschortende effect van beroep en verwijdert minimumtermijnen waarbinnen onderdanen van derde landen beroep kunnen instellen. Hierdoor kunnen mensen worden uitgezet vóór zij de kans hebben een beslissing aan te vechten of een effectief rechtsmiddel te gebruiken.

- **De bewijslast en verplichtingen voor onderdanen van derde landen aanzienlijk uitbreiden.** Zij moeten dan meer stappen zetten om hun medewerking tijdens de terugkeerprocedure aan te tonen. Dit zou bijna alle personen in een irreguliere situatie treffen, inclusief verplichtingen die buiten hun redelijke controle liggen, zoals het ontbreken van een verblijfplaats of een betrouwbaar adres — een situatie waarin veel verzoekers verkeren. Wie als niet meewerkend wordt beschouwd, kan zware sancties krijgen, waaronder detentie en strafrechtelijke of financiële boetes.

- **Een gemeenschappelijk terugkeersysteem ondermijnen.** Lidstaten krijgen in veel situaties de mogelijkheid om terug te vallen op nationaal recht, onder meer bij

detentiegronden, medewerkingsverplichtingen en financiële sancties. Dit brengt risico's mee voor rechtszekerheid, en een consistente en coherente toepassing van het EU-terugkeerbeleid.

• **De mogelijkheid behouden om deportatiecentra (“terugkeerhubs”) in de EU-wetgeving op te nemen.** Dit blijft bestaan ondanks de ernstige risico's voor de mensenrechten en ondanks dat het in strijd is met belangrijke beginselen van het internationaal recht, zoals het verbod op refoulement en willekeurige detentie.

De hierboven beschreven punten zijn slechts enkele voorbeelden van de vele zorgwekkende onderwerpen waarover de lidstaten momenteel spreken. Sommige van deze ontwikkelingen staan haaks op de grondrechten die zijn vastgelegd in het primaire EU-recht, waaronder het Handvest van de grondrechten, en op de evoluerende jurisprudentie van het HvJ-EU en het EHRM. Ze dreigen bovendien na aanneming grote juridische problemen te veroorzaken. Dit kan leiden tot extra complexiteit, uiteenlopende normen tussen lidstaten en een zwaardere druk op het rechtssysteem.

Wij maken ons ernstig zorgen dat de besprekingen in de Raad zo weinig aandacht hebben voor de veiligheid, waardigheid en rechten van mensen en er niet in slagen de fundamentele waarden van de EU te respecteren. In plaats van een eerlijk, functioneel en menswaardig terugkeersysteem op te bouwen, kiezen de lidstaten voor een enge, bestraffende aanpak. Die richt zich steeds meer op het uitbesteden van verantwoordelijkheden aan landen buiten Europa en geeft gedwongen terugkeer voorrang boven vrijwillige terugkeer. De aanname dat strengere regels, dwingende maatregelen, onbeperkte detentie en zwakkere waarborgen tot hogere terugkeerpercentages leiden, is misleidend en niet onderbouwd. Terugkeersystemen die basisrechten respecteren, zijn afhankelijk van vertrouwen, eerlijke procedures, waardige behandeling en geloofwaardige beschermingsmogelijkheden. Een willekeurige of onveilige aanpak drijft mensen juist in irreguliere situaties en armoede, vermindert samenwerking en ondermijnt de terugkeerdoelen die de lidstaten zeggen te willen bereiken.

Wij roepen de EU-instellingen en de lidstaten op om:

✓ **Een overdreven en schadelijke focus op terugkeerpercentages te vermijden** als enige indicator voor de effectiviteit van het terugkeerbeleid. Richt het beleid in plaats daarvan op duurzame, rechtenconforme terugkeer en op bescherming, veilige en legale routes en integratiemaatregelen.

✓ **Waardige, veilige en duurzame terugkeer voorrang te geven**, gebaseerd op ondersteuning bij re-integratie, vrijwillige terugkeer en respect voor mensenrechten en menselijke waardigheid, in plaats van gedwongen terugkeer.

✓ **Herstel en versterk de waarborgen voor fundamentele rechten in het voorstel voor de Terugkeerregeling.** Dit omvat sterke non-refoulementbeoordelingen, effectieve rechtsmiddelen die automatisch opschortende werking hebben, en duidelijke, strikte grenzen aan detentie. Detentie moet een laatste redmiddel blijven, voldoen aan proportionaliteits- en noodzakelijkheidseisen en zo kort mogelijk worden toegepast.

✓ **Rechtszekerheid en naleving van EU- en internationaal recht te waarborgen**, inclusief de jurisprudentie van het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJ-EU) en het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM).

Nu de onderhandelingen de eindfase ingaan, roepen wij de lidstaten op de huidige koers te heroverwegen en de inzet van de EU voor mensenrechten, de rechtsstaat en waardigheid voor iedereen te respecteren. Een terugkeersysteem dat fundamentele rechten negeert, is niet alleen onwettig, maar ook onuitvoerbaar, onhoudbaar en onverenigbaar met de regels en waarden waarop de Europese Unie is gebouwd.

Lijst van ondertekenaars:

Africa Solidarity Centre Ireland (ASCI)
ASGI
AWO Bundesverband e.V.
BRD-Sweden
Caritas Europa
Center for Legal Aid " Voice in Bulgaria
Centre for Peace Studies, Croatia
Churches' Commission for Migrants in Europe (CCME)
Collectif de sauvegarde de la LADDH
Comisión Española de Ayuda al Refugiado (CEAR)
Community Rights in Greece
Croatian Law Centre
Danish Refugee Council (DRC)
Diakonie Deutschland
Dutch Council for Refugees
ECRE
EGCSO European-Global Civil Society Organization
EuroMed Rights
European-Global Civil Society Organization
Extranjeristas en Red
FARR, the Swedish Network of Refugee Support Groups
FEANTSA (European Federation of National Organisations Working with the Homeless)
Female Fellows e.V
Finnish Refugee Advice Centre
Forum réfugiés
France terre d'asile
Greek Committee for International Democratic Solidarity
Greek Council for Refugees (GCR)
Greek Forum of Refugees
Gruppo Melitea
HIAS Greece
Human Rights Legal Project
Human Rights Watch
ICMC Europe
IRC - International Rescue Committee
Italian Council for Refugees
Italiani Senza Cittadinanza
Jesuit Refugee Service (JRS) Europe
JRS Belgium
JRS Croatia
Karama - Collective Solidarity
Klikaktiv
Macedonian Young Lawyers Association
Mediterranea Bruxelles

Mesdhe
Migr/Azioni
Migrante Netherlands
Migration Inc.
Migration Policy Group - MPG
Ocalenie Foundation
Oxfam
Palestina e lire
Passerell
Pinay sa Holland-GABRIELA
Portuguese Refugee Council (CPR)
PRO ASYL National Working Group on Refugees
Right to Protection Charitable Foundation
Safe Passage International
Schweizerische Flüchtlingshilfe
Support Group Network (SGN)
Swedish Refugee Law Center
Symbiosis-Council of Europe School of Political Studies in Greece
The Palestinian Human Rights Organization - PHRO
Vluchtelingenwerk Vlaanderen
WeMove Europe
80:20 Educating and Acting for a Better World